

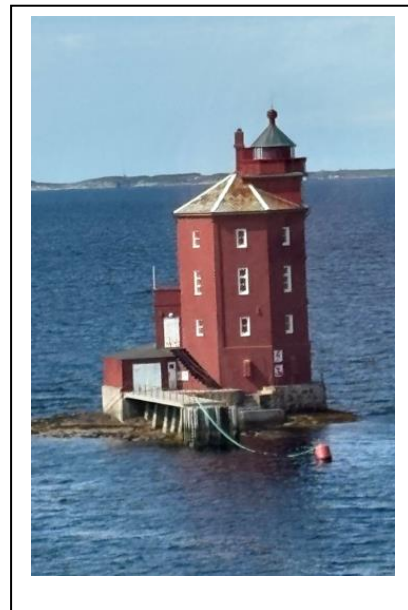
Fiske & Vatten

Oktober 2025

Höst igen

Nu kom det lite skrivlust igen. Jag har sen sist haft lite kontakt med några fiskevårdsområdesföreningar, lite gamla kunder och träffat lite gamla kollegor. Då blir man lite inspirerad. Nu börjar alla föreningsmöten igen, miljökonsekvensbeskrivningar är ute på remiss och båten har tagits upp. Frost på gång, och snart spikdäck på!

Sommaren var fin tycker jag. Lite typisk vanlig svensk sommar, lite varmt, lite kallt, lite blött, lite torrt. Men den gick fort, som vanligt. Förutom Siljan, har fjällen avnjutits, samt turer i Norge. Mycket fjäll, hav, snöiga toppar, kustsjöfart, men också valar, fisk, sälar och nån örn. Varför ska man åka söderut?

Vår lilla val – tumlaren

Tyvärr är tumlaren sällsynt i våra vatten numera. Den finns upp till Ålands hav, i några skilda populationer. Då tumlaren är småvuxen, upp till 1,5 meter och 50 kg, och lever i kalla vatten, behöver den mycket energi för att hålla värmen, förflytta sig och tillväxa. [Nya undersökningar](#) har dock visat att tumlaren inte är så kräsen med vad den äter. Ett 40-tal fiskarter hittades i menyn, där torskfiskar, sillfiskar och smörbultar dominerade.

Stora och små fiskar

Det är inte roligt att vara torsk i Östersjön. Den är nästan fiskad till utrotningens brant, och fiskeselektionen gör att det gynnar småväxthet och tidig könsmognad. Ovanpå det hotar syrgasbristen rommen och spiggen de tidiga larverna. Men i [Ålands hav är faktiskt torsken välmående](#), och visar flera hälsotecken. När jag var barn och bodde i Umeå kunde man fiska torsk utanför Umeå. Till enkla måltider, skolmåltider, fick man ofta torsk, till fest åt man lax. Nu är det tvärt om!

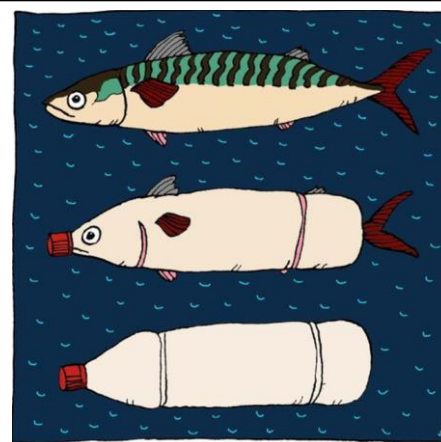
Det är roligt att vara [gädda i Stockholms inre skärgård](#). Där tycks det som gäddbestånden ökat de sista åren. Nya provfiskemetoder och fredade vikar har införts. Nu har gäddan ökat ganska ordentligt i alla vikar. Orsaken till förbättringen är ännu oklar och inte undersökt. Man tycker sig se att mängden spigg minskar, och man tycker att mängden abborrar ökar, vilka gärna och effektivt äter spigg.

[Puckellaxen dyker nu upp](#) på västkusten. Det är inte bra. Det är en främmande och invasiv art. Den hör hemma i norra Stilla Havet, och har successivt närmat sig våra kuster via norska kusten och tidigare ryska utplanteringar. Arten har redan etablerat sig och orsakat stor skada i både Danmark och Norge.

[En prästfisk har fångats igen i Sverige](#). Den hör egentligen till mycket varmare vatten, och är liten och saknar trots namnet vit krage. Men dessa föränderliga tider förändrar också fiskarnas rörelser och vandringar. Det finns också rapporter om söta små sjöhästar.

Känt är [att läkemedelsrester i föda och vatten](#) kan påverka fisk på flera olika vis. Ångestdämpande läkemedel gjorde att unga laxar i större omfattning simmade själva, än i stim. Det är en dålig strategi för att överleva vandringen ut till havet. Men, de vandrade lite snabbare. Andra undersökningar visar också på förändringar i könscellerna.

FN: 2050 kan det finnas mer plast än fisk i havet.

Språk är viktigt när man har regler för fisken!

Fiskevårdsområdesföreningarna

I Sverige har det bildats någonstans på 2000 fiskevårdsområdesföreningar. De flesta före millennieskiftet. Att bilda sådana var en av mina huvudskapliga arbetsuppgifter när jag började arbeta som fiskerikonsulent i Östergötland för väldigt länge sedan. I senare halvan av 1990-talet beviljades jag forskningsmedel för att genomföra en enkät till dessa, om allt kring bildande, verksamhet, fiskevård och ekonomi. Detta redovisades i en rapport 1997. Inte förrän nu har [en uppföljande rapport](#) genomförts. Det är Rämshyttans fvf som gjort denna sammanställning. Kanske torr läsning för somliga, men för mig som har varit med att bilda ganska många föreningar, är detta kul läsning. Jag har ju deltagit på många bildandeförrättningar och stämmor, och får ännu frå-

gor kring hur man löser förvaltningen. Fortfarande är de vanliga fiskarna de viktigaste, som abborre och gädda, följt av öring. Fiskevård bedrivs, liksom tillsyn och fiskekortsförsäljning. Sammanfattningen säger att förningarna är viktiga för naturresursförvaltningen och ägarfrågor.

Botvid, vår första fiskkändis

Botvid är ett helgon som sen 1100-talet ska uppmärksammas på sommaren. Enligt Chat-gpt var han fiskare som var bra på fisk, kring vilka han ska utfört mirakel. Kanske kunde han få vilken fisk som helst att smaka gott? Detta ska i alla fall ha gjort att fisken utgör en stark symbol för hans helighet och skydd.

Vattenbruket och odlad fisk

Fiskodling är fortfarande en tynande verksamhet i Sverige. Orsakerna är flera, och jag återkommer ju ofta till hur illa detta sköts främst från Jordbruksverket. Men i [Härnösand](#) försöker man underlätta för mer vattenbruk. Man planerar både lämpliga platser, och man förbereder beslutsprocessen. Detta låter bra och klokt. Det handlar ju bland annat om säkrad matproduktion. Men, risken kanske är att det är inte så lätt för en kommun att på något vis påverka den beslutsprocess som tas på flera myndigheter, för odlingstillstånd och det som måste följa med det.

Produktionen i [svenskt vattenbruk](#) minskade ifjol med 10 % och ligger nu under 10 000 ton matfisk och sättfisk årligen. Det mesta är matfisk, och då mest regnbåge. Även musselodlingen har minskat. Det positiva är att mängden RAS-odlingar ökar och faktiskt att kassodlingar minskar, där mest skit släpps ut.

Efter alla utredningar, planer och nystarter kring svenskt vattenbruk som jag upplevt och delvis deltagit i genom åren, är detta verkligen ett lågvattenmärke och tecken på maximal inkompetens och minimal samverkan mellan myndigheterna!

Positivt är att man inom vattenbruket jobbar med att utveckla fodret. Tidigare ingick mycket skrapfisk. Nu försöker man hitta nya råvaror, eller som i vissa fall, avfall som kan bli råvara. Nu ska det finnas att köpa fisk som odlats på detta vis, i "utvalda" affärer och restauranter. "Utvalda" betyder att det inte finns så mycket att sälja, tyvärr.

Gasutsläpp i Siljan

Det är inte ovanligt att man ser gasbubblor tränga upp från en sjöbotten. Det har jag upplevt i sjöar med mycket torvmossar och sedimentlager. Här kan nedbrytning ske, och gasavgång uppstå. Särskilt lätt och tydligt under långa perioder med varmt vatten. Men även under vintern kan man ibland på klara isar se att det är någon form av gas instängd under isen. Nu har forskare upptäckt att detta är vanligt i Siljan, och ibland rikligt och koncentrerat. Det finns bilder på kratrar på isen där gasen över tid puffat upp. Intressant tycker jag, och man vet inte riktigt orsaken till dessa koncentrationer, Siljan har ju inte så tydliga ytliga sediment. En teori är att det har att göra med meteoritnedslaget för 370 miljoner år sedan.

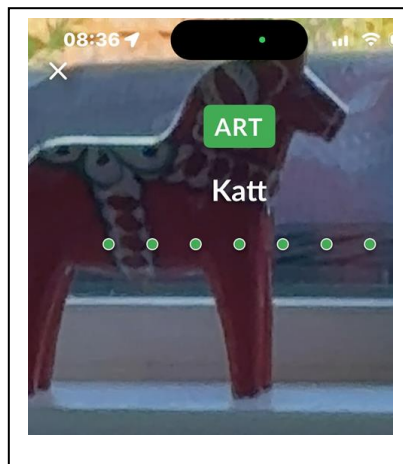

Nytt på Norconsult

Ny teknik är spännande och intressant, men ofta oövervinnerlig för en gammal man. Jag har upprättat ganska många djupkartor över åren. Då bara med ett ekolod som markerade djupet på ett krutpapper. Det brände till ett svart märke på en pappersremsa. Sen fick man vid skrivbordet mäta och bit för bit föra över djupen till en papperskarta, och därefter med gott omdöme rita ut djupkurvorna. Det tyckte jag var roligt att göra. Men jag har också i arkiv sett ännu äldre djupkartor, som upprättades genom att man från is mätte först avstånd, sen borrade hål och handlodade djupet. I något fall använde man rekryter eller hemvärnsmän, där man för varje hål man borrarat och mätt fick en liten sup. Man ser sen på kartan hur hålen efter hand blir allt mer utspridda.

Idag har Norconsult skaffat en drönare, ett självkörande litet flytetyg som med ekolod, GPS, batteridrivna motor och kamera själv kör runt som man vill, och mäter. Ut kommer en färdig djupkarta!

Ny teknik i alla åra. Jag har skaffat några appar på min telefon, för att lättare artbestämma djur och växter. Men det blir inte alltid rätt!

Minnen hos en gammal konsulent

Nu i helgen har det ju stormat mycket, vilket gav lite back flash bland mina minnen. Detta skedde innan jag hade fast jobb. Jag bodde i Göteborg, pluggade och jobbade på Universitetet, samt tillfälliga påhugg på det som då hette Fiskeriintendentkontoret, inom Fiskeristyrelsen.

Uppdraget var att med en snabbgående båt inventera fiskeredskap längs kusten kring Marstrand. Vi skulle räkna främst hummer- och ålredskap. Vi var två. En kille körde, och jag satt längst fram och skulle spana och notera. Det var i början av december (tror jag) och det var direkt efter en kraftig storm. Men det var fortfarande

en mycket grov dyning efter stormen. Att då sitta i fören på en snabbgående båt är som att hoppa från fem meters höjd och landa på röven, om och om igen. Jag höll i mig, jag landade hårt, det gjorde ont. Men han som körde sa vi hade bråttom och i hans ände av båten skuttade det inte alls lika mycket ju. Efter första dagen var jag helt dyblöt, och sannolikt 10 cm kortare. Efter den andra dagen var jag lika blöt, och ännu kortare och blå där bak. Det gjorde mest ont när jag skrattade. Vi fullföljde i alla fall uppdraget. Vi var den enda båten ute frivilligt. Men vi höll flera gånger på att krascha in i båtar som slitit sig eller spolats ut och låg och flöt i vattenlinjen.

Men önskan om en fin höst och snart vinter

Björn Tengelin

Fiskeribiolog Miljökonsult
bjorn.tengelin@telia.com

>((((((o>H<o))))))<

